

Quan điểm của Đảng Cộng sản Trung Quốc về tôn giáo trong chủ nghĩa xã hội

Phạm Thanh Hằng *

Tóm tắt: Quan điểm “tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội” là một trong những thành quả lý luận quan trọng nhất về vấn đề tôn giáo trong chủ nghĩa xã hội mà Đảng Cộng sản Trung Quốc đạt được kể từ sau thành lập nước năm 1949 cho đến nay. Bài viết phân tích cơ sở lý luận và thực tiễn, nội dung, những yêu cầu mang tính nguyên tắc của quan điểm này.

Từ khóa: Đảng Cộng sản Trung Quốc; tôn giáo; chủ nghĩa xã hội.

1. Mở đầu

“Tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội” là một trong những thành quả lý luận quan trọng nhất của Đảng Cộng sản Trung Quốc (ĐCSTQ) về vấn đề tôn giáo trong chủ nghĩa xã hội, đã góp phần làm phong phú và phát triển thế giới quan của chủ nghĩa Mác - Lênin về tôn giáo. Quan điểm đó xác định phương hướng và nguyên tắc chung cho ĐCSTQ trong việc giải quyết những vấn đề tôn giáo trong thời kỳ đầu xây dựng chủ nghĩa xã hội (CNXH), đồng thời có ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với các tôn giáo Trung Quốc và sự nghiệp xây dựng CNXH mang đặc sắc Trung Quốc.

Quan điểm tôn giáo thích ứng với CNXH đã được đề cập đến lần đầu tiên trong văn kiện số 6 của Trung ương ĐCSTQ năm 1991, trong đó chỉ rõ: “*Động viên toàn Đảng, các cấp Chính phủ và toàn xã hội đẩy mạnh coi trọng, quan tâm và làm tốt công tác tôn giáo, khiến cho tôn giáo thích ứng với xã hội xã hội chủ nghĩa*”. Tuy nhiên, phải đến “Cương yếu về công tác của Bộ Mặt trận thống nhất trong thập

niên 90” do Trung ương ĐCSTQ ban hành năm 1992, quan điểm “tích cực hướng tôn giáo thích ứng với CNXH” mới chính thức được đưa ra và nhấn mạnh. Tiếp đó, năm 1993, trong Hội nghị công tác mặt trận thống nhất toàn quốc do Trung ương Đảng Cộng sản và Quốc Vụ Viện Trung Quốc tổ chức, Tổng Bí thư Giang Trạch Dân cũng đã đưa ra quan điểm này khi khẳng định rằng: “Quán triệt chính sách tự do tôn giáo tín ngưỡng của Đảng, tăng cường quản lý bằng pháp luật các hoạt động tôn giáo, mục đích đều nhằm định hướng tôn giáo thích ứng với xã hội xã hội chủ nghĩa”; “Tôn giáo là một hiện tượng lịch sử, sẽ còn tồn tại lâu dài trong xã hội xã hội chủ nghĩa, nếu như tôn giáo không thích ứng với xã hội xã hội chủ nghĩa thì tất yếu sẽ nảy sinh xung đột. Thích ứng ở đây hoàn toàn không đòi hỏi tín đồ tôn giáo phải vứt bỏ tư tưởng hữu thần luận và tôn giáo, tín ngưỡng của họ mà yêu cầu họ về mặt chính trị phải yêu tố

(*) Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Tín ngưỡng, Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh.
ĐT: 0989898125. Email: qingheng3084@yahoo.com.

quốc, bảo vệ chế độ xã hội chủ nghĩa, đồng thời cải cách những giáo điều tôn giáo và chế độ tôn giáo không phù hợp với chủ nghĩa xã hội, phát huy những nhân tố tích cực cơ bản trong giáo lý, giáo luật và đạo đức tôn giáo để phục vụ cho chủ nghĩa xã hội". Năm 2001, nhận thức đầy đủ, rõ ràng và sâu sắc hơn về quan điểm "tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội", Tổng Bí thư Giang Trạch Dân trong Hội nghị công tác tôn giáo toàn quốc tiếp tục nhấn mạnh và làm rõ nội hàm của vấn đề này.

Có thể thấy, "tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội" là quan điểm khoa học được đúc kết từ bài học kinh nghiệm lịch sử trong giải quyết vấn đề tôn giáo của Đảng Cộng sản Trung Quốc từ khi thành lập nước đến nay. Quan điểm đó cho thấy nhận thức ngày càng đầy đủ và chín muồi của Đảng Cộng sản Trung Quốc đối với vấn đề tôn giáo trong điều kiện lịch sử xây dựng chủ nghĩa xã hội.

2. Cơ sở lý luận và thực tiễn của quan điểm "tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội"

2.1. Cơ sở lý luận

Một là, xuất phát từ đặc điểm của vấn đề tôn giáo thế giới. Tổng Bí thư Giang Trạch Dân đã từng khẳng định: "Đảng viên của Đảng ta là người theo chủ nghĩa duy vật, chúng ta không theo tôn giáo, đồng thời chúng ta kiên trì quan điểm và phương pháp khoa học trong ứng xử với tôn giáo, nỗ lực nhận thức và nắm bắt quy luật tự thân của tôn giáo"⁽¹⁾; "Nhận thức vấn đề tôn giáo thế giới cần nắm vững ba đặc điểm: (1) sự tồn tại của tôn giáo có nguồn gốc lịch sử xã hội sâu sắc, tôn giáo sẽ còn tồn tại lâu dài và phát sinh ảnh hưởng; (2) tôn giáo liên quan đến tất cả các lĩnh vực kinh tế, chính trị,

văn hóa và có ảnh hưởng quan trọng đối với sự ổn định và phát triển của xã hội; (3) tôn giáo thường có liên quan đến những cuộc đấu tranh và xung đột quốc tế, là nhân tố quan trọng trong quan hệ quốc tế và chính trị thế giới"⁽²⁾. Tính lâu dài, tính quần chúng và tính phức tạp của tôn giáo chính là cơ sở cho sự hình thành tư tưởng "tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội".

Hai là, xuất phát từ quy luật tồn tại lâu dài khách quan của tôn giáo. Tôn giáo là một hiện tượng lịch sử xã hội, có quy luật khách quan của sự tồn tại, phát triển và diệt vong. Trong thời kỳ chủ nghĩa xã hội ở Trung Quốc, tôn giáo vẫn còn nguồn gốc tồn tại lâu dài và có sức ảnh hưởng lớn đối với một bộ phận nhân dân. Nhận thức được sự tồn tại tất yếu của tôn giáo trong chủ nghĩa xã hội, Văn kiện số 19 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc ra đời ngày 31 tháng 3 năm 1982 đã khẳng định: "Tôn giáo là một hiện tượng lịch sử phát triển ở một giai đoạn nhất định của xã hội loài người, nó có quá trình phát sinh, phát triển và tiêu vong... Trong lịch sử nhân loại, tôn giáo cuối cùng sẽ bị tiêu vong, nhưng chỉ có trải qua sự phát triển lâu dài của chế độ xã hội chủ nghĩa và cộng sản chủ nghĩa, khi mọi điều kiện khách quan đã đầy đủ, thì nó mới có thể tự tiêu vong"⁽³⁾.

Thực tiễn lịch sử Trung Quốc cũng đã chứng minh rằng không thể tiêu diệt tôn giáo bằng mệnh lệnh hành chính hay bất cứ biện pháp nào khác đi ngược lại với quy luật tồn tại khách quan của tôn giáo. Tôn giáo sẽ còn tồn tại lâu dài trong điều kiện

⁽¹⁾ Nhật báo nhân dân, ngày 13 tháng 12 năm 2001.

⁽²⁾ Nhật báo nhân dân, ngày 13 tháng 12 năm 2001.

⁽³⁾ Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc, Văn kiện số 19 ngày 31 tháng 3 năm 1982.

lịch sử xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Trung Quốc, đây là một sự thật không thể chối cãi. Việc đưa ra quan điểm “tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội” chính là xuất phát từ sự thừa nhận thực tế khách quan nói trên.

Ba là, xuất phát từ sự thích ứng của tôn giáo với xã hội mà nó đang tồn tại. Tôn giáo phải thích ứng với xã hội, đó là quy luật khách quan cũng là yêu cầu nội tại của sự tồn tại và phát triển của tôn giáo. Tôn giáo với tính cách là kiến trúc thượng tầng xã hội và hình thái ý thức xã hội, do đó không thể không có những biến đổi tương ứng với cơ sở kinh tế - xã hội mà nó tồn tại. Nhìn lại lịch sử phát triển của tôn giáo Trung Quốc và tôn giáo thế giới, có thể thấy rằng, các tôn giáo đều phải thích ứng với xã hội và thời đại mà nó tồn tại thì mới có thể duy trì sự phát triển, nếu không, tôn giáo sẽ bị diệt vong. Điều này đã trở thành quy luật chung cho tất cả các tôn giáo. Có thể nói, quá trình phát triển của tôn giáo chính là quá trình thích ứng không ngừng của tôn giáo với sự phát triển của xã hội. Tổng Bí thư Giang Trạch Dân trong bài luận đàm về chủ nghĩa xã hội mang đặc sắc Trung Quốc đã từng viết: “Nước ta là nước xã hội chủ nghĩa, tôn giáo nước ta tồn tại và hoạt động trong điều kiện của nước xã hội chủ nghĩa, cần phải thích ứng với xã hội xã hội chủ nghĩa. Đây là yêu cầu khách quan của xã hội xã hội chủ nghĩa đối với tôn giáo nước ta, cũng là yêu cầu khách quan cho sự tồn tại tự thân của các tôn giáo nước ta”⁽⁴⁾.

Bốn là, xuất phát từ tư tưởng “cầu đồng tồn dị”. Xét về hình thái ý thức xã hội, tôn giáo và chủ nghĩa xã hội là không đồng nhất, là khác biệt. Nhưng nếu xét về lợi ích căn bản trên phương diện kinh tế, chính trị mà chủ nghĩa xã hội đảm bảo cho toàn thể

nhân dân, trong đó bao gồm cả tín đồ tôn giáo thì tôn giáo và chủ nghĩa xã hội lại đồng nhất. Trong tương quan so sánh giữa hai mặt này, sự thống nhất về lợi ích kinh tế chính trị của toàn thể quần chúng nhân dân là lớn hơn rất nhiều so với sự khác biệt thứ yếu về tôn giáo, tín ngưỡng. Sự thống nhất về lợi ích căn bản này tập trung thể hiện trong sự nghiệp vĩ đại xây dựng chủ nghĩa xã hội mang đặc sắc Trung Quốc, là điểm kết nối giữa yêu giáo với yêu nước, là điểm gắn kết hợp tác giữa quần chúng có tín ngưỡng, tôn giáo và quần chúng không có tín ngưỡng, tôn giáo. Nhờ đó, Đảng Cộng sản Trung Quốc có thể xây dựng mặt trận thống nhất yêu nước với giới tôn giáo, tôn giáo có thể thích ứng với chủ nghĩa xã hội. Nhận thức sâu sắc được điều này, Đảng Cộng sản Trung Quốc chủ trương trong giải quyết những vấn đề tôn giáo cần cầu đồng tồn dị, tìm ra điểm tương đồng lớn, chấp nhận những sự khác biệt nhỏ, thực hiện trên quan điểm “đoàn kết hợp tác về chính trị, tôn trọng lẫn nhau về tín ngưỡng”.

2.2. Cơ sở thực tiễn

Trung Quốc xây dựng chế độ chủ nghĩa xã hội mang đặc sắc Trung Quốc, điều đó phù hợp với lợi ích căn bản của đông đảo quần chúng nhân dân, bao gồm cả lợi ích của quần chúng tín đồ trong đó. Đây là nền tảng chính trị quan trọng để định hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội.

Hơn nữa, thực tiễn tôn giáo ở Trung Quốc cho thấy, tôn giáo chỉ có một sự lựa chọn duy nhất là thích ứng với chủ nghĩa xã hội, tích cực phục vụ cho sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội. Mọi sự đối kháng và

⁽⁴⁾ Giang Trạch Dân, Trích yếu chuyên đề “Giang Trạch Dân luận đàm về chủ nghĩa xã hội mang đặc sắc Trung Quốc”, tr.375.

xung đột đều đi ngược lại với lợi ích căn bản của chủ nghĩa xã hội, cũng là đi ngược lại với nguyện vọng của đông đảo quần chúng tín đồ, thậm chí còn có thể làm mất đi cơ sở xã hội cho sự tồn tại và phát triển của tôn giáo. Những năm qua, các tôn giáo Trung Quốc trong quá trình nỗ lực phục vụ và thích ứng với sự phát triển của chủ nghĩa xã hội không những đã thực hiện được cuộc cải cách chế độ tôn giáo trọng đại, mà còn đưa tôn giáo bước vào con đường phát triển đúng đắn theo phương châm “yêu nước, yêu giáo, tiến bộ, đoàn kết”.

3. Nội dung của quan điểm “tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội”

Nội dung cơ bản của quan điểm tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội đã được Tổng Bí thư Giang Trạch Dân làm rõ trong Hội nghị công tác tôn giáo năm 2001. Tổng Bí thư đã khái quát lại quan điểm này thành “hai nền tảng”, “hai yêu cầu” và “hai ủng hộ”. “Hai nền tảng” là: việc xây dựng chế độ xã hội chủ nghĩa mang đặc sắc Trung Quốc phải phù hợp với lợi ích căn bản của đông đảo quần chúng nhân dân, trong đó có quần chúng tín đồ của các tôn giáo, đây chính là nền tảng chính trị để Trung Quốc làm tốt công tác tôn giáo; các tôn giáo Trung Quốc thông qua tự cải cách, tự hoàn thiện, đặt nền tảng nhất định cho việc phát huy vai trò tích cực của nó đối với xã hội xã hội chủ nghĩa. “Hai yêu cầu” là: yêu cầu nhân viên, chức sắc tôn giáo và quần chúng tín đồ phải yêu tổ quốc, bảo vệ chế độ xã hội chủ nghĩa, bảo vệ sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản, tuân thủ pháp luật, pháp quy và phương châm chính sách của Nhà nước; yêu cầu họ trong khi thực hành các hoạt động tôn giáo phải phục tùng và phục vụ cho lợi ích tối

cao của quốc gia và lợi ích chung của cả dân tộc “Hai ủng hộ” là: ủng hộ chức sắc, chức việc tôn giáo nỗ lực đưa ra những lý giải về giáo lý tôn giáo phù hợp với yêu cầu tiến bộ của xã hội, ủng hộ họ cùng toàn thể nhân dân phản đối tất cả các hoạt động phi pháp, lợi dụng tôn giáo nhằm xâm phạm Tổ quốc xã hội chủ nghĩa và lợi ích của nhân dân, tích cực đóng góp sức mình cho sự đoàn kết của dân tộc, sự phát triển của xã hội và sự thống nhất của Tổ quốc.

Như vậy, “tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội” không có nghĩa là yêu cầu nhân sĩ giới tôn giáo và quần chúng tín đồ phải bỏ tôn giáo tín ngưỡng của họ mà dẫn dắt họ thực hiện theo “hai yêu cầu” và “hai ủng hộ”

Năm 2006, tại Hội nghị công tác mặt trận thống nhất lần thứ 20, Tổng Bí thư Hồ Cẩm Đào tiếp tục nhấn mạnh quan điểm rằng cần khuyến khích và ủng hộ giới tôn giáo phát huy truyền thống tốt đẹp yêu nước, yêu giáo, đoàn kết tiến bộ, phục vụ xã hội; ủng hộ họ góp sức mình cho đoàn kết dân tộc, phát triển kinh tế, tiến bộ xã hội, hài hòa xã hội và thống nhất Tổ quốc; ủng hộ họ nỗ lực đưa ra những lý giải về giáo lý tôn giáo phù hợp với yêu cầu tiến bộ của xã hội; ủng hộ họ tăng cường sự hiểu biết giữa quần chúng tín đồ với Đảng và Nhà nước; ủng hộ họ phản đối và ngăn chặn các hoạt động phi pháp, lợi dụng tôn giáo để tiến hành xâm hại đến Tổ quốc xã hội chủ nghĩa và lợi ích của nhân dân, khiến cho quần chúng tín đồ có thể tập hợp được sức mạnh đoàn kết cao nhất trong thực hiện mục tiêu vĩ đại xây dựng toàn diện xã hội khá giả.

Từ lời phát biểu của các vị lãnh đạo cấp cao của Đảng và Nhà nước Trung Quốc, có thể khái quát lại nội hàm cơ bản của quan

điểm tích cực dẫn dắt tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội chính là: Yêu nước, tuân thủ pháp luật, đoàn kết, tiến bộ.

Yêu nước chính là yêu Tổ quốc xã hội chủ nghĩa dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Trung Quốc. Bất cứ công dân nào, dù có tín ngưỡng, tôn giáo hay không có tín ngưỡng, tôn giáo cũng đều cần bảo vệ chế độ xã hội chủ nghĩa, bảo vệ sự an toàn của quốc gia, coi trọng lợi ích tối cao của quốc gia và lợi ích chung của cả dân tộc. Giới tôn giáo Trung Quốc cần phải quan tâm đến sự hưng thịnh của quốc gia, sự cường thịnh của dân tộc, duy trì “bốn bảo vệ”: bảo vệ sự tôn nghiêm của pháp luật, bảo vệ lợi ích của nhân dân, bảo vệ sự đoàn kết của dân tộc, bảo vệ sự thống nhất của Tổ quốc.

Tuân thủ pháp luật tức là mọi hành động và việc làm của công dân đều phải dựa trên nguyên tắc cơ bản là quy định của Hiến pháp và pháp luật Trung Quốc cũng như phương châm, chính sách của Đảng và Nhà nước Trung Quốc. Cho dù là người có tín ngưỡng, tôn giáo hay không có tín ngưỡng, tôn giáo, đã là công dân thì đều được hưởng những quyền lợi nhất định và đi kèm với đó là nghĩa vụ tuân thủ pháp luật. Trung Quốc thực hiện nguyên tắc “chính giáo phân ly”, quốc pháp cao hơn giáo pháp, giáo pháp phục tùng quốc pháp, tôn giáo không thể có đặc quyền vượt ra ngoài khuôn khổ của Hiến pháp và pháp luật. Pháp luật bảo vệ quyền tự do tôn giáo, tín ngưỡng nhưng quyết không thể có chuyện tôn giáo không tuân thủ pháp luật, pháp quy, chủ trương, chính sách của Nhà nước.

Đoàn kết là sự tôn trọng lẫn nhau, chung sống hòa thuận, hợp tác cùng phát triển giữa quần chúng có tín ngưỡng, tôn giáo và quần chúng không có tín ngưỡng, tôn giáo, giữa các tôn giáo và giữa các giáo phái với

nhau. Không thể vì lý do khác biệt về tín ngưỡng, tôn giáo mà tạo thành bức tường ngăn cách đối lập giữa người với người, đặc biệt là tạo nên các cuộc xung đột tôn giáo, xung đột giáo phái.

Tiến bộ tức là các tôn giáo cùng với việc giữ gìn và phát huy những truyền thống tốt đẹp của mình cần phải điều chỉnh, cải cách cho phù hợp với sự phát triển của thời đại và sự tiến bộ của xã hội. Cần phải thấy một thực tế rằng, bên cạnh những giá trị tốt đẹp thì trong các tôn giáo còn tồn tại không ít những nhân tố tiêu cực, lạc hậu không còn phù hợp với thời đại mới. Đảng Cộng sản Trung Quốc cho rằng chỉ có phát huy những giá trị truyền thống tốt đẹp của các tôn giáo, hạn chế những nhân tố tiêu cực trong đó, cải cách những nội dung không còn phù hợp với sự tiến bộ của xã hội thì mới có thể đưa tôn giáo bước vào con đường phát triển lành mạnh, thích ứng với chủ nghĩa xã hội.

4. Những yêu cầu mang tính nguyên tắc của quan điểm “tích cực dẫn dắt tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội”

Một là, Đảng và Nhà nước Trung Quốc phải tích cực định hướng bởi trong việc “tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội” thì Đảng và Nhà nước Trung Quốc là chủ thể. Tích cực định hướng ở đây không phải là dùng biện pháp mệnh lệnh hành chính hay bao biện làm thay mà chủ yếu phải thực hiện bằng phương thức hướng dẫn đúng đắn, khích lệ nhiệt tình, chủ động giúp đỡ. Tích cực định hướng là một quá trình lâu dài, thường xuyên. Nó không chỉ đơn thuần là việc khuyến khích giới tôn giáo làm tốt các công việc xã hội mà nó còn là vấn đề quán triệt chấp hành chính sách tự do tôn giáo tín ngưỡng; quản lý các hoạt động tôn giáo bằng pháp luật;

giáo dục, bồi dưỡng, nâng cao nhận thức của quần chúng tín đồ... Trong quá trình hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội cần phải hết sức thận trọng, kiên trì, nhẫn nại, tôn trọng quy luật phát triển của các tôn giáo. Dựa trên thực tế của từng tôn giáo và từng địa phương, Đảng và Nhà nước Trung Quốc cần kiên trì nguyên tắc “cầu đồng tồn dị”, đoàn kết đa số, nắm chắc phương hướng, thận trọng từng bước để đạt được hiệu quả cao nhất.

Đại hội đại biểu nhân dân toàn quốc lần thứ 16 của Đảng Cộng sản Trung Quốc xác định một trong những nhiệm vụ hết sức quan trọng để định hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội là: “phát huy vai trò tích cực của tôn giáo trong việc thúc đẩy xây dựng xã hội hài hòa”, “phát huy vai trò tích cực của nhân sĩ tôn giáo và quần chúng tín đồ trong việc thúc đẩy phát triển kinh tế xã hội”, “phát huy vai trò tích cực của nhân sĩ tôn giáo và quần chúng tín đồ trong việc thúc đẩy phát triển nền văn hóa phồn vinh”.

Hai là, phát huy truyền thống tốt đẹp trong các tôn giáo. Đảng và Nhà nước Trung Quốc cần phát huy những nhân tố tích cực; hạn chế những nhân tố tiêu cực, lạc hậu trong các tôn giáo; khuyến khích họ phục vụ hết mình cho sự thống nhất của Tổ quốc, sự đoàn kết của dân tộc, sự phát triển của kinh tế, sự ổn định của xã hội.

Trong năm tôn giáo lớn ở Trung Quốc, Đạo giáo là tôn giáo bản địa, được nảy sinh và phát triển trên chính mảnh đất Trung Hoa nên bản thân đã mang đậm nét văn hóa truyền thống Trung Hoa, có sức ảnh hưởng sâu sắc đối với văn hóa tinh thần của người dân Trung Quốc. Bốn tôn giáo còn lại: Phật giáo, Islam giáo, Công giáo và Tin Lành đều là tôn giáo ngoại nhập. Tuy nhiên, trải qua quá trình từ xung đột cho đến hòa nhập với văn hóa truyền thống Trung Quốc, bốn

tôn giáo đã có sức ảnh hưởng lớn và làm phong phú thêm cho nền văn hóa Trung Quốc. Sự du nhập của Phật giáo góp phần phát triển triết học, hội họa, điêu khắc, văn học Trung Quốc. Islam giáo hòa nhập với văn hóa truyền thống hình thành nên văn hóa Islam giáo tươi mới mang đặc sắc của Trung Quốc. Công giáo và Tin Lành mang văn hóa Phương Tây đến với Trung Quốc, góp phần phát triển khoa học kỹ thuật, triết học, nghệ thuật,... Những giá trị tốt đẹp của các tôn giáo vừa mang truyền thống văn hóa Trung Quốc vừa mang đặc điểm riêng có của từng tôn giáo, cho đến tận ngày nay vẫn có sức ảnh hưởng sâu rộng đối với sự phát triển của các tôn giáo. Nhìn chung, các tôn giáo Trung Quốc hiện nay đều có chung truyền thống tốt đẹp là: yêu nước, yêu giáo, đoàn kết, tiến bộ.

5. Kết luận

“Tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội” là luận điểm khoa học đúng đắn của Đảng Cộng sản Trung Quốc, đánh dấu bước nhận thức mới của Đảng Cộng sản Trung Quốc đối với vấn đề tôn giáo. Luận điểm này được rút ra từ việc phân tích tình hình đất nước Trung Quốc trong thời kỳ đầu xây dựng chủ nghĩa xã hội và từ việc tổng kết những thành tựu và bài học kinh nghiệm của công tác tôn giáo ở Trung Quốc kể từ sau thành lập nước. Thực tiễn cho thấy “tích cực hướng tôn giáo thích ứng với chủ nghĩa xã hội” cũng là phương hướng đúng đắn nhất cho sự phát triển của các tôn giáo Trung Quốc. Tuy nhiên, đây là một quá trình lâu dài và phức tạp, đòi hỏi sự nỗ lực từ hai phía: Đảng, Nhà nước Trung Quốc tích cực định hướng các tôn giáo và tự thân các tôn giáo Trung Quốc cũng cần nỗ lực phát huy vai trò tích cực của mình cho sự ổn định và phát triển của xã hội.

